

Rahvusvaheline balletipri...

Täna jõuab vaatajate ette uus balletiõhtu Estonia teatris. Selle lavastusgruppi võib õigustatult nimetada rahvusvaheliseks: koreograafideks on **Mai Murdmaa** ja leedulane **Jurijus Smoriginas**, etenduse kunstnik on lätlane **Andris Freibergs** ja valguskunstnik ameeriklane **Lloyd Sobel**, dirigentideks **Jüri Alperen** ja Kanada eestlane **Norman-Illis Reintamm**.

Balletiõhtu sisaldab Raveli "Daphnis ja Chloé" ning Bizet'–Štšedriini "Carmeni".

Miks just selline valik, põhjendab teatri peaballettmeister Mai Murdmaa: "Väljapaistvaid balletipartituure pole maailmas just palju, aga "Daphnis ja Chloé" kuulub siia ritta igal juhul. Raveli koreograafilise sümfonia on väga keeruline ja nõudlik teos, mis peaks iga õige teatri kavas olema. Kui ma paljude ballettide väljatoomisel olen püüdnud leida lahendust oma loominguliste probleemidele, siis siin on minu mina väga vähe.

"Carmen" on võetud kavasse Kaie Kõrbi silmas pidades. Tahtsin, et ballett oleks tehtud just meie teatri jaoks, ja seetõttu otsisin omanäolise koreograafi, kes ei kordaks juba nähtud ja kasutatud versioone. Nii langeski valik leedulasele Jurijus Smoriginasele."

"Daphnis ja Chloé" – idüll täis päikesepaistet

Samanimelise karjaseromaani autoriks on 2. või 3. sajandil Lesbose saarel elanud Longos, kelle loomingust on see ainus säilinud teos. Balletilavale jõudis Daphnise ja Chloé romantiline armastuslugu 1912. aastal, kuigi vene balletimetseen Sergei Djagilev oli tellinud oma Pariisi trupi *Ballets Russes* jaoks tolleaegselt mocheliloojalt impressionist Maurice Ravelilt uue teose juba kolm aastat varem. Ballett sai fantastilise menu osaliseks ning püsib maailma lavadel tänapäevani.

Mai Murdmaa kasutab oma ko-

Fotomontaažil on Kaie Kõrb "Carmeni" ning Inna Sõrmus koos Stan Chloé" nimiosas.

reograafias stiilivõttena kõrvuti antiik- ja kaasaega: "Olen osa tegevusest nihutanud ajas edasi, mis loob mulje, nagu jälgiksime seda antiikset pastoraali kõrvalt. Minu meelest lisandus nii balletile aktiivsust, teravust ja kontrasti. Kasutan vastavalt ka erinevat koreograafilist leksikat."

Ravel on balletimuusikasse kirjutanud sisse koori. Murdmaa ei kasuta koori pelgalt lavataguse helifoonina, nagu tavaliselt kombeks, vaid on toonud nad lavale ja nii on koorist saanud tegevuse üks (kuigi liikumatu) osa.

Kaht looduslast kehastavad praec-

guses lavastuses Artur Lill või Stanislav Jermakov (Daphnis) ning Tatjana Voronina või Inna Sõrmus (Chloé), nooremate koosseisus on hiljem vastavalt Tiit Helimets ja Maigret Mägi. Karjus Dorconi, kes võitleb Chloé armastuse eest, tantsivad Andrus Kambre, Juri Mihhejev ja Dmitri Hartšenko. Daphnist võrgutada püüdev Lycenion on balletis Tatjana Kilgas, Kaire Kasesalu või Marina Kesler, röövlite peamees Bryaxis Vladimir Klepinin või Sergei Fedossejev.

See kaunis armastuslugu on Estonias olnud laval varemgi – 30 aastat tagasi tegi Murdmaa selle

balletiprojekt Estonias

"Carmeni" ning Inna Sõrmus koos Stanislav Jermakoviga "Daphnise ja

guses lavastuses Artur Lill või Stanislav Jermakov (Daphnis) ning Tatjana Voronina või Inna Sõrmus (Chloé), nooremate koosseisus on hiljem vastavalt Tiit Helimets ja Maigret Mägi. Karjus Dorconi, kes võitleb Chloé armastuse eest, tantsivad Andrus Kambre, Juri Mihhejev ja Dmitri Hartšenko. Daphnist võrgutada püüdev Lycéon on balletis Tatjana Kilgas, Kaire Kasesalu või Marina Kesler, röövlite peamees Bryaxis Vladimir Klepinin või Sergei Fedossejev.

See kaunis armastuslugu on Estonias olnud laval varemgi – 30 aastat tagasi tegi Murdmaa selle

Tiiu Randviiru, Tamara Soone ja noorukese Tatjana Laidi jaoks, Daphnised olid siis Endrik Kerge ja Jüri Lass. Tamara Soone tantsis ka järgmine kord, kui 1977. aastal lisandus Chloé rolli Elita Erkina. Daphnise osas hiilgasid siis Tiit Härm ja Jevgeni Neff.

"Carmen" – armastuse pidu- ja pahupool

"Carmen" on erutanud pea kõiki lavastajaid. Ahvatluseks on olnud nii peategelaste loomusesse kätetud laia diapasoniga emotsioonid kui ka muusika erakordne lavapä-

rasus. Siit ka Maia Plissetskaja loogiline soov seda äärmuslikult temperamentset koloriitset kuju balletilaval kehastada ja sama loogiline, et Bizet' muusika transkribeerijaks sai Plissetskaja abikaasa, helilooja Rodion Štšedrin. Sügavalt tunnetanud Bizet' muusikat, suutis Štšedrin luua Bizet' ja Mérimée kangelanna koondkuju, mis kokkuvõttes avardas Carmen'i loo lavavõimalusi, sest lisandus ju veel üks žanr. Huvitav on Štšedrini orkestrikäsitus – ta kasutab ainult keel- ja löökpile.

Leedu ballettmeister Jurijus Smoriginas on nüüd toonud lavale oma nägemuse, temalt on nii libreto kui ka koreograafia.

Carmen on Kaie Kõrb, kes selles rollis tegi ka oma balletikooli lõpeksami (lavastaja oli Enn Suve, kes oli 1969. aastal toonud "Carmeni" välja Tiiu Randviiruga nimiosas). Don José oli Kaie Kõrbi lavatee algul Juri Jekimov, praegu tantsib seda partiid Viesturs Jansons. Teine peaosaliste paar Tiina Kripsaar – Andrus Kambre on Jurijus Smoriginase sõnul peaaegu lavaalms.

Lavastajad peavad suureks õnneks, et on olnud võimalus koos töötada ameeriklasest valguskunstniku Lloyd Sobeliga, kel on väga suured kogemused just balletide valgusrežiiri alal.

Mõlemad ballettmeisterid kiitsid suurepäraselt üksteisemõistmist ka läti kunstniku Andris Freibergsi-ga. Mai Murdmaal on see lätlasega juba mitmes koostöö: "Me mõtleme ühes võttes ja tunnetame lava ühtemoodi. Ma ei kujuta ettegi, et saaksin töötada mõne teise kunstnikuga." Andris Freibergsi laakooniline väljendusviis haakub leedu koreograafia aga nii hästi, et nad on planeerinud järgmise koostööna tuua Vilniuses lavale oma variant "Daphnisest ja Chloést" ning nendega liitub siis ka Lloyd Sobel.

PILLE PALM